

Inimkaubandusega seotud
kriminaalmenetluste juhtimine
ja tõendamise probleematika.

Leading criminal investigations
and collecting evidence in THB
cases.

Riigiprokurör Kati Miitra 2013
Riigiprokurör Kati Miitra,
30.05.2013

Aluseks olevad regulatsioonid rahvusvahelisel tasandil

- Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ÜRO konventsioon
- Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastane konventsioon
- Euroopa Liidu Nõukogu 19.07.2002 raamotsus inimkaubanduse vastu võitlemise kohta (2002/629/JSK)
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/36/EL

Ameerika Ühendriikide kõrgendatud huvi

- Ameerika Ühendriikide välisministeeriumi poolt Kongressile koostatud ja igaaastaselt avaldatavad raportid (Trafficking in Persons Report ehk TIP raport)
- 2011.a raportis leitakse, et Eesti ei täida veel täielikult inimkaubanduse likvideerimise miinimumstandardeid, kuid selles suunas tehakse siiski märkimisväärseid jõupingutusi. Raportis soovitatakse luua eraldiseisev inimkaubanduse koosseis, kus sisalduks inimkaubanduse mõiste, mis oleks kooskõlas ÜRO inimkaubanduse lisaprotokolliga. 2011. aastat puudutavas raportis on Eesti ainsa Euroopa Liidu riigina paigutatud 2. järgu riikide valvenimekirja – koos Angola, Aserbaidžani, Brunei, Katari, Venemaa, Tai, Iraagi ja teiste õnnetutega.
- 2012.a raportis on meid tõstetud 2. järgi riikide valvenimekirjast 2. järgi riikide sekka nagu Gabon, Vietnam, Zambia, Etioopia, Lõuna-Aafrika, Nigeeria, Rumeenia, Serbia, Kasahstan, India jne.

Eelnõust seaduseks

- 14.04.2011.a jõustus Karistusseadustiku muudatus, millega kadusid mitmed senised koosseisud ning neid hakkas asendama terve jagu (6. jagu) vabadusevastaseid süütegusid.
- Kehtetuks tunnistati sellised §-d nagu 176 (alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine), 177, 177¹, 181 (alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele), 268¹ (prostitutsioonile kaasaaitamine)
- §-st 133 (orjastamine) sai INIMKAUBANDUS koos mitmete lisasätetega - § 133¹, 133², 133³.

Praegu kehtiv inimkaubanduse regulatsioon

- **§ 133. Inimkaubandus**

- (1) Inimese asetamise eest olukorda, kus ta on sunnitud töötama tavapäratutel tingimustel, tegelema prostitutsiooniga, kerjama, panema toime kuriteo või täitma muud vastumeelset kohustust, samuti inimese sellises olukorras hoidmise eest, kui tegu on toime pandud vabaduse võtmise, vägivalla, pettuse, kahju tekitamisega ähvardamise, teisest isikust sõltuvuse, abitu seisundi või haavatava seisundi ärakasutamisega, –
karistatakse ühe- kuni seitsmeaastase vangistusega.

Kvalifitseeritud koosseis

- (2) Sama teo eest, kui:
  - 1) see on toime pandud kahe või enama isiku suhtes;
  - 2) see on toime pandud noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes;
  - 3) see on toime pandud abitus seisundis isiku suhtes;
  - 4) see on toime pandud piinaval või julmal viisil;
  - 5) sellega on põhjustatud raske tervisekahjustus;
  - 6) sellega on põhjustatud oht elule;
  - 7) see on toime pandud kahe või enama isiku poolt;
  - 8) see on toime pandud ametiseisundit kasutades;
  - 9) sellega on põhjustatud raske tagajärg, – karistatakse kolme- kuni viieteistaastase vangistusega.

Sõltuvus, abitu seisund ja haavatav seisund

- Inimkaubanduse lisaprotokollis, konventsioonis ja direktiivis on (põhikoosseisu elemendina) kasutatud kaitsetu/haavatava seisundi terminit ning seda defineeritud kui olukorda, milles isikul puudub reaalne või heakskiidetav alternatiiv ära kasutatud olemisele (art 2 lg 2). Inimkaubanduse konventsiooni seletuskirjas on haavatavuse termini all mõistetud nii füüsilist, psüühilist, emotsionaalset, perekondlikku, sotsiaalset kui majanduslikku haavatavust, mis võib piirata kannatanu võimalust omada muud väljavaadet kui osutada ära kasutatuks.
- KarS § 133 lg 5 toob ära **haavatava seisundi legaaldefiniitsiooni** -- Haavatav seisund käesoleva paragrahvi tähenduses on olukord, kus inimesel puudub tegelik või vastuvõetav võimalus mitte täita mõnda käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kohustust.

- **Abitut seisundit** tuleks sisustada eelnõu kohaselt nii -- abitu seisundi kujul tegemist eelkõige olukorraga, kus kannatanu on abitus seisundis temast endast lähtuvate asjaolude tõttu (nt rasedus, füüsiline või vaimne puue, jooeiseisund vms).
- **Sõltuvus** -- Seda on kohtupraktikas sisustatud §-de 143 (suguühendusele sundimine) ja 143¹ (sugukire rahuldamisele sundimine) rakendamise käigus (vt Riigikohtu otsus 3-1-1-109-10). Sõltuvuse ärakasutamine hõlmab ka teise isiku üle kontrolli omava isiku nõusoleku saavutamiseks raha või hüvitiste võtmist või andmist ärakasutamise eesmärgil

Nõusolek?

- Erinevalt senisest § 133 koosseisust puudub inimkaubanduse koosseisus viide tahtevastasusele, mis on küllaldane järeldamiseks, et kannatanu nõusolek ei ole inimkaubanduse korral vastutust välistav asjaolu.
- Inimkaubanduse konventsiooni artikli 4 punktis b on samuti sätestatud, et ohvri nõusolek ei oma tähtsust. Mõni inimkaubanduses osaleja ei ole teadlik, mis on teoksil. Teised aga teavad, et nad tegelevad prostitutsiooniga. Ehkki mõni soovib tööd saada ja olla prostitutsiooniga seotud, ei tähenda see seda, et ta nõustub igasuguse kuritarvitamisega. Seetõttu sätestabki artikli 4 punkt b, et inimkaubandusega on tegemist olenemata sellest, kas on olemas isiku nõusolek või mitte. Konventsiooni seletuskirja kohaselt järgib punkt b (ohvri nõusolek) Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat, mille kohaselt ohvri nõusolek ärakasutamiseks on ebaoluline, kui on kasutatud punktis a nimetatud vahendeid (pettus, sund, haavatav seisund, vägivald jne)

Inimkaubanduse toetamine

KarS § 133¹

- **§ 133¹. Inimkaubanduse toetamine**
- (1) Käesoleva seadustiku § 133 lõikes 1 nimetatud olukorda asetatud isiku eelnevalt mittelubatud veo, üleandmise, saatmise, vastuvõtmise, varjamise või majutamise või muul viisil tema sunnitud tegevusele eelnevalt mittelubatud kaasaaitamise eest – karistatakse kuni viieaastase vangistusega.
- (2) Sama teo eest, kui:
  - 1) see on toime pandud kahe või enama isiku suhtes;
  - 2) see on toime pandud noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes;
  - 3) see on toime pandud abitus seisundis isiku suhtes;
  - 4) see on toime pandud ametiseisundit kasutades, – karistatakse kahe- kuni kümneaastase vangistusega.
- Tegemist sisuliselt kaasaaitamisteoga -- Olulised on selle kuriteokoosseisu puhul sõnad „eelnevalt mittelubatud“. Nimelt, kui kaasaaitamistegu pannakse toime enne §-s 133 sätestatud kuriteo toimepanemist või sellega samaaegselt, siis vastutab süüdlane KarS § 22 alusel inimkaubandusele kaasaaitajana. Kui aga kaasaaitamisteo toimepanija saab põhiteost teada alles pärast põhiteo toimepanemist, siis ei saa teda põhiteo eest karistada.

KarS § 133¹ vs KarS 259

- **§ 259. Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone**
- (1) Välismaalase ebaseaduslikult üle Eesti Vabariigi riigipiiri või ajutise kontrolljoone toimetamise eest – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.
- (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud:
  - 1) grupi poolt või
  - 2) vägivallaga, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.
- Praktikas tõusetunud probleemid – illegaalid, keda veetakse teise EL liikmesriiki töötama tavapäratutel tingimustel ja kes on enne töötanud tavapäratutel tingimustel kuskil mujal?
- Alates 01.01.2013 on jälitus siiski lubatud KarS § 259 lõigetes 2 ja 3 (ebaseadusliku toimetamisega on tekitatud raske tervisekahjustus) toodud kuritegude osas

Kupeldamine KarS § 133² vs prostituatsioonile kaasaaitamine KarS § 133³

- Prostitutsiooniga tegeleva isiku ja kliendi kohtumise korraldamise, bordelli omamise, juhtimise, seal prostituatsioonile kaasaaitamise või bordelli pidamiseks ruumi rentimise eest, samuti isiku mõjutamise eest alustama või jätkama prostituatsiooniga tegelemist, kui puudub käesoleva seadustiku §-s 133 või 133¹ sätestatud süüteo koosseis, – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
- (2) Sama teo eest, kui:
  - 1) selle on toime pannud isik, kes on varem toime pannud käesolevas paragrahvis või §-s 133, 133¹, 133³ või 175 sätestatud süüteo;
  - 2) see on toime pandud **suure varalise kasu saamise eesmärgil**, – karistatakse ühe- kuni viieaastase vangistusega.
- (5) Bordell käesoleva paragrahvi tähenduses on iga ruum või piiratud ala, kus kõrvaline isik vahendab kahe või enama isiku prostituatsiooniga tegelemist või aitab kahe või enama isiku prostituatsiooniga tegelemisele kaasa.

Inimkaubanduse ohver prokuratuuri vaatenurgast

Riigiprokurör Kati Miitra,
30.05.2013

Kannatanu karistusõiguse valguses

- Kriminaalmenetluses on kannatanu isik, kellele on vahetult kuriteoga tekitatud füüsilist, varalist või moraalselt kahju.
- Menetluses eksisteerib kannatanu vaid inimkaubanduse ja inimkaubanduse toetamise asjades, kupeldamise ja prostitutsioonile kaasaaitamisel on tegemist **tunnistajatega** – siit erinevus ka ohvriabiseaduses väljendatuga.

Ohvriabi seaduse regulatsioon

- **§ 3. Ohvriabiteenus**
- (1) Ohvriabiteenus käesoleva seaduse mõttes on avalik teenus, mille eesmärgiks on hooletuse või halva kohtlemise, füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalla ohvriks langenud isikute toimetulekuvõime säilitamine või parandamine.
- (1¹) Inimkaubanduse ohver on isik, kelle suhtes toimepandud kuriteo kohta on alustatud kriminaalmenetlus karistusseadustiku §-s 133–133³, 138–140 või 175 sätestatud kuriteo tunnustel.
[[RT I, 18.04.2013, 2](#) - jõust. 28.04.2013]

Ohver väljaspool kriminaalmenetlust

- (2²) Inimkaubanduse ohvrile ettenähtud teenuseid on õigus saada isikul, kelle kohta on:
    - 1) Sotsiaalkindlustusametil tekkinud kahtlus, et selle isiku suhtes on karistusseadustiku §-s **133–133³**, 138–140 või 175 sätestatud kuritegu toime pandud ja Sotsiaalkindlustusamet on esitanud uurimisasutusele või prokuratuurile kuriteoteate kriminaalmenetluse alustamise otsustamiseks;
    - 2) tema ise või mõni muu isik esitanud uurimisasutusele või prokuratuurile kuriteoteate, mille sisu on karistusseadustiku §-s 133–133³, 138–140 või 175 sätestatud kuritegu, ning Politsei- ja Piirivalveamet on tema kohta esitanud Sotsiaalkindlustusametile vastavasisulise teate.
- [[RT I, 18.04.2013, 2](#) - jõust. 28.04.2013]

- (2³) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 2² nimetatud juhtudel kriminaalmenetlust ei alustata, osutatakse isikule teenuseid kuni Sotsiaalkindlustusameti teavitamiseni kriminaalmenetluse alustamata jätmisest uurimisasutuse või prokuratuuri poolt.
- Kriminaalmenetluse alustamise või mittealustamise otsustamiseks on prokuratuuril või politseil aega **10 päeva** (vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku § 198 lg 1)

Välismaalaste seaduse regulatsioon

Kaaluka avaliku huvi korral antava tähtajalise elamisloa juhud

§ 203 (1) Välismaalasele võib tähtajalise elamisloa anda kaaluka avaliku huvi korral (edaspidi tähtajaline elamisluba kaaluka avaliku huvi korral) kuriteo tõendamiseseme asjaolude selgitamisele kaasaaitamiseks, kui:

1) ta on kannatanu või tunnistaja kriminaalmenetluses, mille esemeks on karistusseadustiku §-s 133–1333, 138–140 või 175 sätestatud kuritegu;

[RT I, 18.04.2013, 2 - jõust. 28.04.2013]

2) ebaseaduslikult töötanud kannatanu või tunnistaja on alaealine laps;
4) ebaseaduslikult töötanud kannatanu või tunnistaja elule või tervisele põhjustati oht või teda koheldi inimväärικust alandavalt.

[RT I, 30.06.2011, 1 - jõust. 20.07.2011]

(2) Kaaluka avaliku huvi korral tähtajalise elamisloa andmiseks peab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kannatanu või tunnistaja olema eelnevalt kaasa aidanud kuriteo tõendamiseseme asjaolude selgitamisele või andnud nõusoleku seda teha ja katkestanud kõik suhted isikutega, keda kahtlustatakse või süüdistatakse vastava kuriteo toimepanemises.

[RT I, 30.06.2011, 1 - jõust. 20.07.2011]

§ 204. Välismaalase teavitamine

Käesoleva seaduse § 203 lõikes 1 sätestatud aluste esinemisel teavitab prokuratuur või prokuratuuri korraldusel uurimisasutus välismaalast järelemõtlemisajal pakutavatest teenustest, kaaluka avaliku huvi korral tähtajalise elamisloa andmise ja rahvusvahelise kaitse saamise võimalusest ning tingimustest.

[RT I, 18.04.2013, 2 - jõust. 28.04.2013]

Riigiprokurör Kati Miitra,
30.05.2013

- (2) Kaaluka avaliku huvi korral tähtajalise elamisloa andmiseks peab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kannatanu või tunnistaja olema **eelnevalt kaasa aidanud kuriteo tõendamiseseme asjaolude selgitamisele või andnud nõusoleku seda teha** ja katkestanud kõik suhted isikutega, keda kahtlustatakse või süüdistatakse vastava kuriteo toimepanemises.

Prokuratuuriseaduse § 3 lg 1, prokuratuuri põhimääruse § 8 lg 2 p 27 ja § 8 lg 3 alusel ning lähtudes välismaalaste seadusest, millest tulenevalt võib **prokuratuuri taotlusel** anda välismaalasele tähtajalise elamisloa kaaluka avaliku huvi korral kuriteo tõendamiseseme asjaolude selgitamisele kaasaaitamiseks

Olulisimad tõendid ja nende fikseerimine ebaseadusliku piiriületuse juhtudel

Oluline fikseerida Eestisse tuleku viis (piiriületus, paikkonna vaatlus), sihtriik, eelnev tegevus ja tulevane (lähen tööle), saateautode kindlaks tegemine jne.

- Ütlused ja nende kasutamine tõendina – kuna illegaalid ei pruugi jääda Eestisse pika üldmenetluse lõpuni, et kohtus ütlusi anda, tuleb nende ütlused eeluurimiskohtuniku juures **deponeerida (prokurör/ kannatanu/ kahtlustatav/ kaitsja/ kohtunik – toimub ristküsitlus)**. Vastasel juhul ei saa prokurör kasutada isikute ütlusi kohtus (kui me ei suuda lõpuni tagada kannatanute/tunnistajate kohaleilmumist)
- Ilma kannatanute ütlusteta ei ole inimkaubandust ega selle toetamist võimalik tõendada.

Kuritegelik vara ja jälitusmenetlus

- KarS § 133, § 133¹ ja § 133² näevad ette kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimist vastavalt KarS §-s 83² sätestatule.
- Jälitus lubatud §-des 133 kuni 137 alates 01.01.2013.

Rahvusvaheline koostöö tõendite kogumisel

- Ühised uurimisrühmad (Joint Investigation Teams - JIT)
- Eurojust ja Europol toetus
- Rahvusvahelised õigusabipalved (Mutual legal assistance - MLA)

- TÄNAN TEID KUULAMAST JA SOOVIN JÕUDU INIMKAUBANDUSVASTASES VÕITLUSES – KOOSTÖÖ VIIB SIHILE!